

Hnutí za práva žen ve Spojených státech amerických

Radim Bílý

Svět rámovaný muži již od jeho stvoření. Muž jako ústřední aktér politického, ekonomického i sociálního sektoru, který je systémově zvýhodňovaný. Právě toto jsou dvě hlavní kritiky ze strany feministicky smýšlejících autorek. Ženy jsou již od prvopočátku považovány jako symbol rodiny a domácích prací. V průběhu času však začínají požadovat stejná práva a příležitosti jako muži. Ve Spojených státech můžeme kořeny tohoto "boje" za rovná práva a příležitosti datovat o více než 150 let zpět, do období, kdy vrcholí protitrokařské hnutí. Ačkoliv kořeny jsou již takto vzdálené, ani po této době nedošlo de facto k plnému zrovnoprávnění žen v americké společnosti. Stále jsou některými muži označovány za podřadné, stále je zde otázka práva na potrat a stále mají v některých zaměstnáních za stejnou práci nižší mzdu než muži.

Následující stať má tak za ambici popsat praktiky feministického myšlení již od svého počátku až po současnost v americké společnosti.

Hlavními výzkumnými otázkami jsou:

1. jaké měly feministky rozdílné a naopak stejné myšlenky v průběhu času,
2. jaké využívaly nástroje,
3. má feministické myšlení stále místo v americké společnosti?

Feminismus jako jedna z teorií politických věd má své kořeny již v 17. století, ačkoliv jeho hlavní vliv můžeme datovat až do století dvacátého. K feminismu můžeme přistupovat z různých pozic – z hlediska teoretického vs. hlediska praktického, některé projevy můžeme klasifikovat jako hnutí, jiné zase jako stabilní organizace, některé projevy jsou radikální, jiné umírněné a také k němu můžeme přistupovat s respektem či despektem (Strnadová 2007).

Samotný feminismus se za ta století existence nemůže shodnout na jednotném cíli – ten se totiž v průběhu času mění a v řadě případů se také liší v daném období na základě různých myšlenkových proudů uvnitř ideologie. Jedinou jednotící myšlenkou feministek (a dříve sufražetek) je nerovnoprávné postavení žen ve společnosti ve vztahu k mužům – ať již z hlediska sociálního postavení či z hlediska biologického (tamtéž, s. 109). Dříve se feministky zaměřovaly spíše na utlačování žen, současným ústředním tématem je spíše rovnoprávnost. V teorii feminismu se také liší pohled na ženství – kdo je to vlastně žena a co by se mělo v jejím postavení změnit (Beasley 1999). Řada teoretiček připouští, že tento ideologický koncept je

západocentrický a lze jej jen těžko aplikovat na rozvojový svět (kde stále existuje rodová hierarchie, žena má jiné postavení než v západní společnosti).

Na konci 18. století sepisují Thomas Paine a Edmund Burke své spisy o právech občana – muže. Vůči tomu se ve svých dvou knihách ohrazuje jedna z nejvýznamnějších feministek historie – Mary Wollstonecraft. Díla *A Vindication of the Rights of Men* (1790) a *A Vindication of the Rights of Woman* (1792) položily základy samotného feministického myšlení. V těchto dílech Mary Wollstonecraft požaduje základní práva i pro ženy, které byly stvořeny na stejném principu jako muži – nejsou slabší ani méně chytřejší (Wollstonecraft 1792: 1-5)

Ve Spojených státech se první feministická hnutí objevují kolem roku 1840 ve vztahu k požadavku na rovné volební právo. První hnutí je ovlivněno otroctvím – Elisabeth Stanton a Lucretia Mott se chtěly zúčastnit světového proti-otrokářského kongresu, na základě jejich pohlaví jim však byla žádost odmítnuta. V tuto dobu se bojovnice za emancipaci žen označují jako sufražetky (o feministkách se dá v USA mluvit až od počátku 20. století – souvisí to se šíří agendy – sufražetky usilovaly zejména o volební právo a politickou participaci, feministky již usilují také o zrovnoprávnění na poli sociálním či ekonomické zrovnoprávnění). První výraznou událostí, na konci které byla sepsána Deklarace sentimentů, byl Konvent v Seneca Falls v roce 1848. Na tomto konventu ženy kolem již zmíněných Lauretie Mott či Elisabeth Stanton konstatují, že všechny ženy by měly mít rovná politická, občanská, sociální i náboženská práva jako muži (byly stvořeny stejně jako oni). Na základě tohoto dokumentu ženy požadovaly emancipaci a ústavní dodatek, který by zaručoval rovné volební právo pro ženy (Freedman 2003). V tuto dobu (18. století) je tak feministické hnutí úzce spojeno s abolicionistickým hnutím a uzákonění zrušení otroctví dodalo touhu a sílu pokračovat v dalších liberálních reformách společnosti.

Velkou roli v tuto dobu sehrály také ženy afro-amerického původu. I přes to, že všechny ženy požadovaly to samé, afro-americké ženy byly často přehlíženy. V roce 1896 si však vytvořily vlastní organizaci Národní asociaci barevných žen (*National Association of Colored Women*) a snažily se oponovat ideálu ženy této doby – tedy bílé ženě střední třídy. Nicméně ani tato institucionalizace jim nepomohla a byly z řady průvodů vyloučeny či vůbec nepozvány – na základě požadavků organizací "severu".

Hlavními nástroji tehdejších sufražetek byly protesty, průvody a lobby. Uchylovaly se k násilným i nenásilným formám protestu. Během prvních let nového milénia se americké sufražetky slučovaly pod dvě hlavní organizace – *National Woman Suffrage Association* a

American Woman Suffrage Association. Již na těchto organizacích můžeme demonstrovat vnitřní rozkol uvnitř feministického myšlení – obě hnutí hlásala znepokojení nad nerovností mezi muži a ženami ve společnosti, nicméně členky AWSA chtěly postupnou gradaci, kdežto NWSA požadovala co nejrychlejší odsouhlasení nového ústavního dodatku.

Vlivem protestů a politické nálady po první světové válce (USA si uvědomily, že ženy byly důležité ve vítězství – pracovní síla během angažmá mužů ve válce, prezident Wilson mění názor na problematiku) je v roce 1920 odsouhlasen XIX'. ústavní dodatek, který říká, že US nesmějí popřít volební právo občanů na základě pohlaví. Tímto tak také končí první vlna feminismu, která byla ve znamení získání rovného volební práva pro ženy.

Tímto však feministky vyhrály jen jeden z mnoha bojů, které vedly. Během následujících několika let bylo feministické hnutí částečně upozaděno hnutím za práva afro-amerických občanů. Nicméně i přesto na sebe ženy upozorňují během II. světové války – opětovně se stávají hnacím motorem americké ekonomiky, vzhledem k tomu, že muži jsou ve válce. Bez žen, které pracovaly i ve vojenském sektoru (továrny na zbraně) by se Spojeným státům jen těžce vyhrávaly války. Tento fakt je znázorněn známou kresbou *Rosie the Riveter* – ženy v modré košili, která má symbolizovat, žena že stejně fyzicky zdatná jako muži (Tawnya 2011). Tímto tak začíná druhá vlna feminismu, která je ve znamení ekonomického znevýhodnění žen ve společnosti. Právě v 50. letech se v americké společnosti objevují hlavně témata práv Afro-Američanů, a proto během této dekády ženy nejsou hlavním tématem.

Do popředí se opět dostávají s ostatními novými sociálními hnutími na přelomu 60. - 70. let dvacátého století. Během šedesátých let minulého století požadovaly americké feministky hlavně ukončení dominance mužů ve společnosti a zrovnoprávnění v platech a ve vzdělávání.

V 60. letech se také formují další velké organizace, které aktivní ženy sdružovaly – v roce 1966 vzniká NOW (*National Organization for Women*), která přebírá témata předchozí vlny feminismu (ekonomické znevýhodnění žen) ale přidává také redukci násilí na ženách či možnost potratu. Tato organizace má nejinstytucionalizovanější formu ze všech hnutí a organizací, které se k feministickým myšlenkám hlásí (NOW 1966, 2018). Mezi zakladatelky organizace můžeme řadit Betty Friedan či Paulli Murray. Betty Friedan ve své knize z roku 1963 *Femine Mystique* kritizuje rozdělení role ve společnosti mezi muže a ženu a klasický pohled na rodinu – žena u plotny a pracující muž. Tento problém označuje jako "problém bez

jména" (*the problem that has no name*). Říká, že je utvořen pohled ženy jako objektu, který se stará o děti, svého muže a domácnost. Nikdo se ale nestará o ženu. (Friedan 1963, 14-16).

Národní organizaci žen (NOW) můžeme řadit k liberálnímu feministickému křídlu. K protikladu k této organizaci lze jmenovat *Redstockings* (organizace, která vzniká o 3 roky později - 1969). Tato organizace je ovlivněna Marxismem a jinými levicovými radikálními ideologiemi. Snažila se o revoluci vztahu mezi mužem a ženou (muži jsou dle členek systematicky zvyhodňováni, mělo by se bojovat proto jejich nadvládě). Bojovaly také proti ženě jako loutce či ženě jako specifické sociální třídě. Dle jejich názoru existuje obraz ženy jako rodičky, levné pracovní síly a jako sexuálního objektu (*Redstockings: 2000-2018*). Na rozdíl od liberálních feministek také odmítají homosexualitu, jakožto zhoubnou formu sexuality. Další rozdíl od Národní organizace žen (NOW) je, že již tato organizace není aktivní.

Během 60. - 70. let se také objevuje problematika černošského feminismu (NOW byla v tu dobu nástrojem bílých žen ve střední třídě). Tento směr je reprezentován Národní organizací černých feministek (*National Black Feminist Organization*) a Národní aliancí černých feministek (*National Alliance of Black Feminist*). Oba tyto směry podporují ženy různých barev pleti ve snaze o zrovnoprávnění a některé členky jsou aktivní i v dnešní době. V 70. letech mají volební právo i ženy barevného původu, nicméně ekonomicky jsou stále systematicky znevýhodňovány – a to je také hlavní cíl těchto organizací – aby i ženy barevného původu dostaly za svou práci stejně, jako ženy bílého původu či muži. Snaží se také o odstranění rasismu a sexismu (*The National Black Feminist Organization 1973*).

Další dekáda a feministické myšlení i praxe jsou ovlivněny tématem dominance mužů v lehkém průmyslu. Hlavními pod-směry v tomto období jsou *pro-sex feminismus* (reprezentovaný Betty Dodson) a *anti-porn feminismus* (reprezentovaný Andreou Dworkin). První ze zjmenovaných podproudů feminismu konstatuje, že zasahování do sexuálních práv ženy narušuje její osobní svobodu a že sex je pro ženy blaho, jenž by jim nemělo být odepřeno (Stossen 2000, Bell 2000). Druhé křídlo pak oponuje, že ženy jsou díky tomuto pohledu chápány jen jako objekt sexuálního využívání. Jsou striktně proti lesbictví, prostituci a sadomasochismu. Jejich hlavním cílem byl zákaz porno-průmyslu jako odvětví, které ukazuje dominanci muže (Dworkin, MacKinnon 1988, srov. obou křídel Murphy 2014).

Tato dekáda také přináší nová témata – zejména pak ženy jako sexuálního objektu mužů. V devadesátých letech se ve Spojených státech formuje skupina Riot Grrrl, která svou hudbou reaguje na dominanci mužů v tomto odvětví (Garrison 2000). Skupina měla institucionální

zázemi a požadovala reformulaci stereotypů, které společnost vůči ženám má. Riot Grrrl stále existuje jako undergroundový žánr i současných radikálnějších feministek.

Dnešní feministická hnutí nejsou úspěšná tak, jako v minulosti (zejména kvůli vyčerpání agendy v západním světě – existuje rovné volební právo, de-jure rovnoprávnost). Feministky tak hledají další nová témata, kterým by se mohly věnovat. Jedním z nich je sexuální obtěžování na ženách.

Jednou z posledních výrazných aktivit žen ve společnosti bylo uspořádání protestů proti prezidentu Trumpovi nazvané *Womens March* (Womens March: nedatováno a, c). První protest se uskutečnil den po inauguraci prezidenta Trumpa jako nesouhlas s jeho uvedením do úřadu a jako nesouhlas s jeho plánovanými politikami – proti-imigrační, potírání práv LGBT osob, ukončení zdravotnické reformy, ... Hlavní poselství tohoto protestu bylo, že ženská práva jsou stejná jako lidská práva (*womens' rights are human rights*). Tento protest však nebyl konán jen na jednom místě (hlavní protest se konal ve Washingtonu DC), ale hned v několika státech federace (LA, Chicago, Boston, Atlanta, ...). Připojily se i další země v rámci "sesterských protestů" (Womens March: nedatováno b) – Nairobi (Keňa), Osaka (Japonsko), Paříž (Francie) či Londýn. Všechny tyto protesty (na rozdíl od těch na prvotních v boji za volební právo) byly mírové. Závěrem byl vydán dokument "10 akcí pro prvních 100 dní". Protestu se jen ve Washingtonu zúčastnilo téměř 500 tis. osob (bez ohledu na pohlaví či barvu pleti) a celosvětově pak 5 miliónů osob. Protestu se zúčastnily také známé osobnosti jako Katy Perry, Madonna, Julia Roberts či vyhlášená bojovnice za práva žen Emma Watson.

Další výraznou aktivitou současných feministek je účast na hnutí *#MeToo*. Toho hnutí bylo založeno již v roce 2006 Turanou Burke a v počátku si kladlo za cíl pomoci barevným ženám, jakožto obětem sexuálního násilí. Hlavním nástrojem měla být empatie a porozumění s oběťmi sexuálního násilí. I právě proto má hnutí motto "nejsi v tom sama" (*You Are Not Alone*). Toto hnutí se ale během několika měsíců stalo virálním na sociálních sítích (poprvé bylo použito na MySpace, v roce 2017 zejména na Twitteru – hashtag *#MeToo*). Hnutí bylo v letech 2007 – 2016 málo viditelné, nicméně novou a intenzivnější vlnu zaznamenalo v roce 2017, kdy herečka Alyssa Milano obvinila Weinsteina ze sexuálního obtěžování. Toto přiznání se okamžitě získalo celomediální pozornost. Herečka Milano se ve svém příspěvku odkazovala právě na *MeToo Movement* z roku 2006. I tato kampaň má za cíl upozornit na přetrvávající sexuální obtěžování žen ve společnosti. Může se jednat o obtěžování fyzické ale i morální utlačování. Osoby, jež hashtag *#MeToo* ke svému příspěvku přidali, se svěřovali s různými formami sexuálního obtěžování, získávání pozice na základě sexuálních nabídek či dokonce se znásilněním. Díky

tomuto zmedializování se tak tato problematika opět stává ústředním tématem politiky a také hlavním tématem současných feministek (které opakovaně na utlačování muži upozorňují). *MeToo Movement* zaznamenalo nemalé úspěchy – ať již mediální nebo formální (odsouzení viníků). Ústřední ženy tohoto hnutí se staly také osobnostmi roku časopisu *TIME*. Členky (ale i členové) tohoto hnutí požadují sociální spravedlnost a konec sexuálního násilí na ženách.

Poslední aktivitou na podporu žen bylo zopakování *Womans March*, který se konal přesně rok po inauguraci prezidenta Trumpa (Tiefenthaler: 2018). Hlavní motto letošního protestu bylo "síla u uren" – mělo symbolizovat snahu o větší aktivní participaci žen na politickém dění (Power to Polls: 2018). Hlavní představitelky a představitelé tohoto protestu požadovali okamžité změny v oblasti politické i sociální. I tento protest se konal v několika městech a zemích (El Paso, Miami, San Francisco, NY, Washington). Nicméně celá snaha organizátorů byla dehonestována prezidentem Trumpem, který protest označil za oslavu nejnižší nezaměstnanosti žen za posledních 18 let.

Otázkou tak zůstává, zda-li současné feministické tendence mají dlouhodobý charakter či zda-li se orientují na aktuální témata bez jasné vize a strategie. Druhá varianta se dle projevů jeví jako pravděpodobnější – feministické projevy se upínají spíše ke konkrétním osobám a aktům, namísto k dlouhodobějším cílům a vizím. Důvodem k tomu může být zejména vyčerpání agendy – de jure existuje ve Spojených státech rovnost mezi mužem a ženou – nicméně de facto tomu tak velice často není. Nástrojem pro jejich „boj“ se stávají zejména sociální sítě (Twitter, Facebook), což souvisí s rozšířením nových médií ve společnosti. Čím dál více se ale začíná upozorňovat na globální spravedlnost – zejména pak v ohledu na rozvojový svět (Afrika, jihovýchodní Asie). I ženy na těchto teritoriích si, dle současných teoretiček feminismu, zaslouží stejná práva a podmínky jako ženy ve vyspělých společnostech.

Závěrem tak lze konstatovat, že ženy ve Spojených státech amerických již de-jure dosáhly plné rovnoprávnosti – mohou volit a být voleny, mají nárok na stejné pracovní pozice jako muži a dokonce mohou vstupovat do armády. De facto tomu však mnohdy není – zejména pak v oblastech sexuálního zneužívání a nerovného zacházení ve společnosti, v oblasti ekonomické (nestejně mzdy) a zejména můžeme vidět velký deficit v oblasti politické. Za téměř 100 volebního práva žen ještě nikdy neměly Spojené státy ženu coby prezidentku federace. V současném Kongresu je mnohonásobně menší podíl žen (104 žen z 535 – tedy jen 19,4 %) nežli mužů, a stejně tak i v lokálních vládních institucích. Právě s tímto deficitem se budou muset současné feministky ve Spojených státech vypořádat.

Zdroje:

- 1 Beasley, Chris (1999): *What is Feminism?* (New York Sage Publications).
- 2 Bell, Kelly J. (2009): *A Feminists Argument on how sex work can benefit woman*. *Injuries Journal*, vol. 1. no 11, st. 1, 2, 2009.
- 3 Beverly Davis (1988): *To Seize the Moment: A Retrospective on the National Black Feminist Organization*. Sage 5/2, podzim 1988.
- 4 Bradley, Patricia (2017). *Mass Media and the Shaping of American Feminism 1963-1975*. (Mississippi: University Press).
- 5 *Feminist Revolution: An Abridged Edition with Additional Writings* (1978): ed. Redstockings of the Women's Liberation Movement (New York: Random House).
- 6 Freedman, Estelle B. (2003): *No Turning Back : The History of Feminism and the Future of Women* (Toronto: Random House Inc.).
- 7 Garrison, Ednie-Kach (2000). *U.S. Feminism-Grrrl Style! Youth Sub-Cultures and the Technologic of the Third Wave*. *Feminist Studies* (dostupné z <http://www.academicroom.com/article/us-feminism-grrrl-style-youth-subcultures-and-technologic-third-wave>).
- 8 MacKinnon, Catharine A. - Dworkin, Andrea (1988). *Pornography and Civil Rights* (dostupné z <http://www.nostatusquo.com/ACLU/dworkin/other/ordinance/newday/TOC.htm>).
- 9 Murphy, Meghan (2014). *The divide isn't between 'sex negative' and 'sex positive' feminists — it's between liberal and radical feminism*. (dostupn z <https://www.feministcurrent.com/2014/04/11/the-divide-isnt-between-sex-negative-and-sex-positive-feminists-its-between-liberals-and-radicals/>).
- 10 National Organization of Women (1966). *Statement of Purpose* (<https://web.archive.org/web/20150117134328/http://coursesa.matrix.msu.edu/~hst306/documents/nowstate.html>, 16. 8. 2018).
- 11 National Organization of Women (2018). *Who we are*. (<https://now.org/about>, 16. 8. 2018).
- 12 Power to Polls (2018). (<http://www.powertotheolls.com>, 15. 8. 2018).
- 13 Redstocking (2000-2018). *About the Women Liberation Movement*

- (<http://www.redstockings.org/index.php/about-redstockings>, 12. 8. 2018).
- 14 Schnier, Miriam ed. (1994): *Feminism in our Time: Essential Writings from World War II to the Present*. (New York: Vantage Books).
Spender, Dale (1985): *For the Record: The Making and Meaning of Feminist Knowledge*. (London: Women's Press)
 - 15 Strnadová, Lenka (2007): *Feminismus na cestě k post-feminismu*. In: Rosůlek, Přemysl a kol.: *Politická filozofie: Aktuální problémy* (Plzeň: Aleš Čeněk).
 - 16 Strossen, Nadine (2000): *Defending pornography: free speech, sex, and the fight for women's rights* (New York: New York University Press).
 - 17 Tawnya J. Adkins Covert (2011): *Manipulating Images: World War II Mobilization of Women through Magazine Advertising* (Playmouth: Lexington Books).
 - 18 *The National Black Feminist Organization's Statement of Purpose* (1973) (dostupné z <http://www-personal.umd.umich.edu/~ppennock/doc-BlackFeminist.htm>).
 - 19 Tiefenthaler, Ainara (2018). *Women's March 2018: Protesters Take to the Streets for the Second Straight Year*. *The New York Times*, 20. ledna 2018
(<https://www.nytimes.com/2018/01/20/us/womens-march.html>, 15. 8. 2018).
 - 20 Womens March a (nedatováno). *March* (<https://www.womensmarch.com/march>, 14. 8. 2018).
 - 21 Womens March b (nedatováno). *Sister Marches* (<https://www.womensmarch.com/sisters>, 14. 8. 2018).
 - 22 Womens March c (nedatováno). *Our Mission* (<https://www.womensmarch.com/mission/>, 14. 8. 2018).